

Ion Toboșaru

PRINCIPII GENERALE DE ESTETICA

Purtînd titlul „Principii generale de estetică”^{*} și exprimîndu-și încă din primele pagini caracterul de curs universitar, cartea profesorului Ion Toboșaru își propune, printre altele, să reliefeze, din punctul de vedere al raporturilor interdisciplinare, dar și din acela al informației, un domeniu caracterizat prin prolixitate. Contradicția se va lumina dacă vom lua în considerare scopul principal al acestui demers, care este acela al familiarizării studenților unei facultăți cu un profil teoretic aparte (I.A.T.C.) cu universul valorizator al esteticii. Cartea conține trei mari grupuri de probleme, legate de perspectiva estetică (doctrină, categorii, sisteme de relații și condiționări etc.), de procesul genezei și al receptării operei de artă și de particularizarea acestora în analiza teatrului (spectacolului) contemporan. Necesitatea lămuririi principiilor și conceptelor fundamentale este rezolvată într-un mod *sui-generis*, dar nu prin constituirea unui sistem personal, ci pe baza legităților generale oferite de materialismul dialectic și istoric, la care se face apel, în mod expres, în problemaele cele mai abstracte și mai controversate, cum ar fi aceea a originii artei, a raportului dintre conținut și formă etc. Militantismul este, astfel, una dintre trăsăturile fundamentale ale excursului întreprins, întrucît, după cum se subliniază în capitolul introductiv, „însușirea esteticii reprezintă neîndoielnic un act de cultură util exprimării în imagini a vie-

ții pe care creatorii o reflectă în artă, de asemenea un act de atitudine social-politică pe linia formării unei concepții înaintate despre viață și lume, a unui crez artistic indispensabil fiecărui creator.” Pornind de aici, studiul își va asuma, pe lângă aspectul prospectiv specific cunoașterii științifice, sarcina și datoria unei polemici, mai mult sau mai puțin implicite, în care sînt vizate raporturile doctinelor estetice, în cadrul istoriei civilizației omenești, și modul cum răspund aceste doctrine determinărilor fundamentale ale societății. Acest demers oferă, astfel, criteriul și perspectiva cercetării asupra categoriilor estetice, care sînt cele socotite clasice, cu sfera cea mai largă: frumosul și sublimul, comicul și tragicul etc. Ion Toboșaru folosește un limbaj original, în care adjectivele preiau adesea locul (nu și rolul) conceptelor, creînd o viziune mai puțin specializată, dar care plasticizează și face mai antrenant discursul, „punerea în scenă” a elementelor de bază ale teoriei estetice, circumscrise la nivelul accesibilității. Tensiunea didactică operează anumite mutații în expresie, comparativ cu normele impuse de așazul bun-simț comun, spre a totaliza, în gesturi largi, consecințele studiului abordat. Stilul oral al autorului corespunde, astfel, perfect tipului de estetică pe care-l practică.

Secțiuni aparte sînt acordate în volum corelației dintre artă și societate, creației artistice — investigată atît din punct de vedere genetic, cît și prin prisma teoriei genurilor —, procesului receptării operei de artă. Încheind volumul, capitolul intitulat „Prolegomene la estetica spectacolului contemporan” reprezintă o contribuție personală la teoria unui domeniu cu un statut original. Interesul este împărțit, aici, între cercetarea istoriei artei spectacolului național și legitățile și virtualitățile descoperite de știința teatralogiei, dar, aceasta, în funcție de cerințele impuse de problematica actualității, de „vocația angajată” a actului artistic. Fără să-și exprime neîncrederea în posibilitățile teoriei, Ion Toboșaru constată, totuși, relativitatea acesteia, în relația sa cu valorile estetice constituite: „tentativele de a defini arta în multiple formule implică un efort și avem convingerea că ele nu pot cuprinde în întregime variantele concrete și particulare ale fenomenului artistic viu.”

Din nefericire, repetate greșeli de tipar îngreunează, pe alocuri, lectura acestei cărți. Adăugarea unei erate la sfîrșitul cărții ar fi eliminat, poate, unele confuzii.

Volumul semnat de Ion Toboșaru constituie o prețioasă mărturie a locului pe care-l ocupă teatrul, în cadrul sistemului de învățămînt și, totodată, o lectură deosebit de instructivă.

Valentin Dumitrescu

^{*} Ion Toboșaru, „Principii generale de estetică”, Editura Dacia, 1978.